

وضعیت تولید و سرمایه‌گذاری در میادین مشترک ایران

معصومه سادات سجادی^۱

چکیده

ایران به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین دارندگان ذخایر نفت و گاز در جهان، میادین مشترک متعددی را با کشورهای همسایه خود از جمله عراق، عربستان سعودی، قطر، امارات متحده عربی و ترکمنستان در اختیار دارد. این میادین از اهمیت راهبردی بالایی برخوردارند، اما بهره‌برداری از آن‌ها به‌رغم توفیقاتی که در سال‌های گذشته وجود داشته است، همچنان با چالش‌های متعدد و مهمی همراه است که عدم برطرف کردن یا کاهش آن‌ها می‌تواند امنیت انرژی و اقتصاد کشور را متأثر سازد. چالش‌های توسعه میادین مشترک در چهار دسته کلی اقتصادی، فناوری، سیاست‌گذاری و حقوقی و ژئوپلیتیکی مورد بررسی قرار گرفته است که بررسی‌ها حاکی است که در بین چالش‌های برشمرده‌شده، موانع فناوری و تأمین مالی که به‌طور عمده متأثر از تحریم‌های بین‌المللی است، در زمره مهم‌ترین چالش‌های توسعه میادین مشترک قرار دارند. در این راستا، استفاده از ظرفیت و توان فنی و مالی داخلی برای توسعه میادین مشترک و اتخاذ دیپلماسی فعال انرژی برای یکپارچه‌سازی توسعه میادین مشترک می‌تواند در افزایش ظرفیت تولید از میادین مشترک نفت و گاز کشور مؤثر واقع شود.

واژگان کلیدی: میادین مشترک، تأمین مالی، سرمایه‌گذاری.

مقدمه

درصد ذخیره نفت با عربستان، آذربایجان، امارات و عراق مشترک است. بنابراین، بخش زیادی از ذخایر نفت و گاز ایران میان ایران و همسایگانش در میادین مشترک قرار گرفته است. این مخازن از لحاظ زمین‌شناسی، یکپارچه و از لحاظ مالکیت، مشترک هستند. تلاش گسترده کشورهای همسایه برای برداشت هرچه سریع‌تر از این ذخایر، سبب شده است که برنامه‌ریزی برای توسعه میادین یادشده جایگاه راهبردی بیابد.

توسعه میدان‌های مشترک نفت و گاز همواره از سوی دولت اهمیت ویژه‌ای داشته؛ زیرا تعلل در برداشت از این منابع به معنای ایجاد فرصت برای همسایگان برای بهره‌برداری بیشتر است.

با توجه به حجم منابع قابل برداشت از میادین مشترک، هر کشور برای پیشی گرفتن از طرف مقابل در بهره‌برداری از این میادین می‌کوشد. مسائل بین‌المللی و وقایع تاریخی، جنگ‌ها و اختلافات منطقه‌ای سبب شده است مخازن مرزی ایران نیز به‌صورت مستقل توسط هرکدام از کشورهای دو سوی مرز توسعه داده شود. سرعت و میزان بهره‌برداری کمتر ایران از این میادین در مقایسه با همسایگان، موضوع توسعه میادین مشترک را در زمره اولویت‌های وزارت نفت ایران قرار داده است. خاطرنشان می‌شود، ۴۲ درصد ذخیره گاز ایران با عربستان، کویت، آذربایجان، ترکمنستان و قطر و ۱۴

اهمیت بیشتری دارد. افزون بر وسعت و بزرگی این میدان‌ها، نکته‌ای که برداشت حداکثری نفت از میدان‌های مشترک غرب کارون را بااهمیت کرده، مشترک بودن آن با کشور همسایه است. میادین غرب کارون جزو جوان‌ترین میادین نفتی ایران به شمار می‌روند. این میادین که پنج میدان آزادگان شمالی، آزادگان جنوبی، یاران شمالی، یاران جنوبی و یادآوران را شامل می‌شود، در مجموع، ۶۴ میلیارد بشکه نفت درجا دارد (خداپرست و صیادی، ۱۳۹۶).

از میدان مشترک پارس جنوبی در بستر خلیج فارس و مرز مشترک ایران و قطر به‌عنوان بزرگ‌ترین میدان گازی جهان یاد می‌شود. مجموع ذخایر گازی این میدان ۳۹ تریلیون مترمکعب و ذخایر میعانات گازی آن نیز ۵۶ میلیارد بشکه است. از این میزان، سهم ایران در بخش گاز آن، ۱۴ تریلیون مترمکعب و در میعانات گازی، ۱۸ میلیارد بشکه برآورد می‌شود که معادل ۸ درصد از کل گاز جهان است.

از ابتدای دولت سیزدهم نزدیک به ۱ میلیون و ۳۰۰ هزار بشکه به تولید نفت کشور افزوده شده که این حجم از افزایش تولید، مبنای رشد ۶۰ درصدی تولید نفت در این دولت بوده است.

تولیدی کردن ۶۰ حلقه چاه جدید در میدان آزادگان جنوبی و افزایش ۷۰ درصدی ناوگان حفاری در میدان‌های مشترک از جمله اقدامات مثبت دولت سیزدهم در حوزه میادین مشترک به شمار می‌رود.

شرکت ملی نفت ایران از بدو آغاز به کار دولت سیزدهم و همسو با اسناد بالادستی کشور، توسعه حداکثری از میادین نفت و گاز با تمرکز ویژه بر

نظر به اهمیت موضوع، این تحقیق به بررسی وضعیت تولید، سرمایه‌گذاری و چالش‌های افزایش ظرفیت تولید از میادین مشترک اختصاص دارد. برای این منظور، پس از مقدمه، در بخش نخست، به تبیین وضعیت تولید و سرمایه‌گذاری در میادین مشترک نفت و گاز پرداخته می‌شود. در بخش دوم، مهم‌ترین چالش‌های توسعه میادین نفت و گاز احصا می‌شود. بخش سوم به تبیین ملاحظات امنیت انرژی اختصاص دارد و در خاتمه به نتیجه‌گیری و ارائه راهکارها پرداخته می‌شود.

۱- وضعیت تولید و سرمایه‌گذاری در میادین مشترک نفت و گاز

میادین مشترک ایران عمدتاً در مناطق خلیج فارس و مرزهای غربی کشور قرار دارد. ایران با کشورهای همسایه خود، ۲۸ میدان مشترک دارد که از این تعداد، ۱۸ میدان نفتی، ۴ میدان گازی و ۶ میدان نیز نفتی و گازی است. ایران یکی از معدود کشورهای جهان با این تعداد ساختار مشترک بوده و از این حیث بحث بهره‌برداری از میادین مشترک دارای اهمیت فوق‌العاده‌ای است. از این ۲۸ میدان مشترک، ایران با عراق با توجه به مرز طولانی، ۱۲ حوزه مشترک، با امارات متحده عربی ۷ ساختار مشترک، با قطر و عمان هرکدام ۲ مخزن مشترک، با کویت و ترکمنستان ۱ میدان مشترک دارد و با عربستان در ۲ میدان نفتی اسفندیار و فروزان و میدان گازی فرزاد مشترک است. در این میان، میادین مشترک غرب کارون در حوزه نفت و میدان مشترک پارس جنوبی در زمینه گاز

تفاهم‌نامه توسعه یکپارچه میدان آزادگان با مشارکت بانک‌های ایرانی و شرکت‌های اکتشاف و تولید با هدف افزایش تولید ۴۰۰ هزار بشکه در روز نسبت به میزان کنونی و جذب ۷ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری منعقد شد که در این راستا، «شرکت توسعه نفت و گاز دشت آزادگان اروند» تأسیس شده و طرح توسعه یکپارچه میدان در دست تهیه است. همچنین، اجرای فاز اول میدان آزادگان جنوبی با افزایش ۷۰ درصدی ناوگان حفاری فعال و ارتقای ظرفیت تولید از ۸۷ به ۱۲۰ هزار بشکه در روز تسریع شد.

در حوزه میادین گازی، حدود ۵۰ درصد از ذخایر گازی ایران در میدان مشترک پارس جنوبی است که هم‌اکنون ۷۰ درصد از گاز تولیدی در کشور از این میدان رقم خورده است. در دولت سیزدهم، فاز ۱۱ پارس جنوبی بعد از ۲۰ سال معطلی به تولید رسید. با حفاری نخستین چاه در میدان گازی بلال، این میدان به تولید گاز رسید. بهره‌برداری از شیرین‌سازی میعانات گازی فازهای ۲ و ۳ پارس جنوبی انجام شده است. در حوزه فشارافزایی میدان گازی پارس جنوبی نخستین قرارداد EPC برای طراحی و مطالعات مهندسی پایه امضا شده است. اجرای این طرح به حدود ۲۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری نیاز دارد که نیازمند عزم ملی است و به نظر بخش زیادی از این منابع تأمین خواهد شد.

۲- آسیب‌شناسی توسعه میادین مشترک کشور

مهم‌ترین میادین مشترک ایران با عراق، قطر و عربستان است. این کشورها با جذب سرمایه‌گذاری خارجی و استفاده از فناوری‌های پیشرفته، برداشت از این میادین

میادین مشترک را در اولویت برنامه‌های خود داشته که توسعه میادین مشترک نفتی و گازی به‌خوبی در این زمینه مشخص است.

بنا به اظهارنظر مقامات رسمی وزارت نفت، هم‌اکنون تمام میادین مشترک نفتی و گازی ایران تعیین تکلیف شده است. برخی از این میادین نیازمند توسعه تکمیلی بودند. بدین معنی که تولید از آن‌ها صورت می‌گرفت و نیاز بود برای نگهداشت و افزایش تولید آن اقداماتی صورت بگیرد. افزون‌براین، قرارداد تعدادی از میادین نفتی و گازی جدید منعقد و سرمایه‌گذاری آغاز شده است. در مورد برخی نیز تنفیذ قرارداد صورت گرفت و وارد مرحله اجرایی شد. توسعه فاز دوم میادین مشترک تولیدی نیز برنامه‌ریزی شده و در مرحله امضای قرارداد است.

خاطرنشان می‌شود، بیش از ۷۰ درصد از میادین نفتی و گازی مشترک ایران از نظر میزان ذخایر، تولیدی هستند. برای مثال، در میادین نفتی می‌توانیم به میدان یاران شمالی، یاران جنوبی، سهراب، لایه نفتی پارس جنوبی و اروند اشاره کنیم که جزو میادینی هستند که یا قرارداد آن‌ها امضا یا تنفیذ شده یا اینکه عملیات اجرایی آن‌ها آغاز شده است. بر اساس اظهارنظر مقامات رسمی وزارت نفت، بیش از ۸۰ درصد از ذخایر نفت میادین مشترک در استان خوزستان، در حوزه غرب کارون و در شرکت نفت و گاز اروندان است که الان نسبت تولید آن‌ها در مقایسه با میادین مستقل آن حوزه، به نسبت ۳ به ۱ است (شانا، ۱۴۰۲).

جغرافیایی مورد توافق کشورها نباشد، مشکلات حقوقی مختلفی درباره میدان‌های مشترک به وجود می‌آید. افزون‌بر مسائل حقوقی، موارد مهم فنی نیز وجود دارد که حتی در حالت مشخص بودن مرزهای جغرافیایی بین کشورها حائز اهمیت است. مهم‌ترین مسئله فنی در میدان‌های مشترک، بحث مهاجرت سیال است. طبق قوانین دینامیک سیالات، سیال همیشه از بخش دارای فشار بالا به بخش با فشار پایین حرکت می‌کند. در میدان‌های مشترک، اگر سیالی مهاجرت کند، سیال مهاجرت کرده متعلق به کشوری است که آن سیال به درون مرزهای آن مهاجرت کرده است. چالش‌های اصلی توسعه میدان مشترک نفت و گاز کشور در جدول شماره ۱، به چهار دسته کلی چالش‌های اقتصادی، فناوری، سیاست‌گذاری و حقوقی و ژئوپلیتیکی تقسیم شده‌اند.

را با سرعت بالا انجام می‌دهند. این در حالی است که وزارت نفت کشور در غیاب سرمایه‌های خارجی و ناتوانی بخش خصوصی، متکی به سهم ۱۴/۵ درصدی از درآمدهای نفتی برای سرمایه‌گذاری در حوزه انرژی‌های فسیلی است؛ به‌طوری‌که بر اساس آمارهای مرکز پژوهش‌های مجلس، سرمایه‌گذاری سالانه در کل میدان نفت و گاز کشور از حدود ۱۸ میلیارد دلار در دهه ۱۳۸۰، به حدود ۷ میلیارد دلار در نیمه ابتدایی دهه گذشته رسیده و از سال ۱۳۹۸، این رقم به ۳ میلیارد دلار کاهش یافته است (شانا، ۱۴۰۲). کشور به دلایل مختلف از جمله تحریم‌ها، محدودیت‌های مالی و ضعف در انتقال فناوری، با چالش‌هایی در بهره‌برداری بهینه از این منابع مواجه است. از جمله مهم‌ترین چالش‌ها در میدان‌های مشترک، موضوع تولید از نواحی مرزی است. در مواردی که مرزهای

جدول ۱- چالش‌های اصلی توسعه میدان مشترک نفت و گاز کشور

ردیف	نوع چالش	چالش‌ها
۱	چالش‌های اقتصادی	- محدودیت در تأمین مالی طرح‌های توسعه‌ای به دلیل تحریم‌ها - نبود سرمایه‌گذاری خارجی کافی در بخش انرژی - هزینه بالای توسعه و بهره‌برداری از میدان در شرایط سخت جغرافیایی
۲	چالش‌های فناوری	- عقب‌ماندگی فناوری در مقایسه با کشورهای همسایه - ضعف در اجرای طرح‌های ازدیاد برداشت^۱ و کاهش فشار مخازن - نیاز به تجهیزات و فناوری‌های پیشرفته برای بهینه‌سازی تولید
۳	چالش‌های سیاست‌گذاری	- فقدان برنامه‌ریزی بلندمدت و سیاست‌گذاری شفاف در بهره‌برداری از میدان مشترک - تأخیر در امضای قراردادهای جدید با شرکت‌های بین‌المللی - ضعف در هماهنگی بین نهادهای دولتی و شرکت‌های عملیاتی
۴	چالش‌های حقوقی و ژئوپلیتیکی	- رقابت با کشورهای همسایه در بهره‌برداری سریع‌تر از منابع مشترک - اختلافات مرزی و حقوقی با برخی کشورها بر سر مالکیت میدان - تأثیر تحریم‌های بین‌المللی بر همکاری‌های نفتی و گازی ایران

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

کاشف این میدان بوده‌اند، به نتیجه‌ای نرسیده است و خود ایران نیز توان سرمایه‌گذاری ۵ میلیارددلاری برای توسعه این میدان با ساختار بسیار پیچیده را ندارد.

این در حالی است که عربستان بلافاصله بعد از کشف این میدان توسط هندی‌ها در سال ۲۰۰۸، آن را توسعه داد و از سال ۲۰۱۳ تولید گاز از این میدان مشترک را آغاز کرد. هم‌اکنون عربستان روزانه بیش از ۳۰ میلیون مترمکعب گاز از این میدان تولید می‌کند و طرح توسعه شرکت ملی نفت عربستان، آرامکو، برای تولید روزانه ۷۵ میلیون مترمکعب نیز به سرعت ادامه دارد.

عربستان و کویت همچنین دو میدان مشترک نفت و گاز اسفندیار (لولو) و آرش (الدره) را با ایران دارند که اولی را سال‌هاست که توسعه داده‌اند و دومی را قرار است با سرمایه‌گذاری ۱۰ میلیارددلاری از اواخر امسال توسعه دهند و تا پنج سال آینده تولید روزانه ۳۰ میلیون مترمکعب گاز و ۸۴ هزار بشکه میعانات گازی از آن‌ها را آغاز کنند؛ البته این دو کشور سهم ایران در میدان آرش را رد کرده‌اند و می‌گویند حق انحصاری برداشت از این میدان گازی را دارند؛ موضعی که ایران آن را قبول ندارد.

بزرگ‌ترین میدان مشترک نفتی ایران با عراق است؛ همسایه‌ای که چهار برابر ایران از این میدان برداشت نفت دارد و قراردادهای عظیمی با شرکت‌های چینی، روسی و غربی برای افزایش برداشت از این میدان امضا کرده است. ایران در سال

در حوزه میدان گازی، حدود ۵۰ درصد از ذخایر گازی ایران در میدان مشترک پارس جنوبی است که هم‌اکنون ۷۰ درصد از گاز تولیدی در کشور از این میدان رقم خورده است.

۳- ملاحظات امنیت انرژی

مدیریت بهینه میدان مشترک نفت و گاز ایران نیازمند سیاست‌گذاری دقیق، توسعه فناوری، جذب سرمایه و تعامل دیپلماتیک مؤثر با کشورهای همسایه است. در غیر این صورت رقبا سهم بیشتری از این منابع را تصاحب و امنیت انرژی ایران را با تهدیدهای جدی مواجه می‌کنند (بصیری و همکاران، ۱۳۹۴). ایران چندین میدان نفت و گاز مشترک با عربستان دارد که تنها موفق به تولید روزانه ۳۵ هزار بشکه نفت از میدان «فروزان» (در عربستان مرجان گفته می‌شود) شده است درحالی‌که عربستان ۱۴ برابر ایران تولید نفت از این میدان دارد و با قرارداد ۱۲ میلیارددلاری با شرکت‌های بین‌المللی در پنج سال گذشته، در نظر دارد تولید نفت این میدان را با رشدی ۶۰ درصدی به ۸۰۰ هزار بشکه در روز برساند و تولید روزانه گاز از آن را نیز ۷۰ میلیون مترمکعب افزایش دهد.

ایران یک میدان گازی بزرگ مشترک دیگر با عربستان در نزدیکی همین میدان با نام «فرزاد» (در عربستان حصبه نامیده می‌شود) دارد که بیش از یک دهه است که مذاکرات ایران با شرکت‌های هندی که

می‌شود. در مقابل، امارات متحده عربی به‌طور کارآمدی گاز را از لایه‌های این میدان استخراج و مصرف می‌کند. افزون‌براین، امارات روزانه ۶۵ هزار بشکه نفت از میدان نصرت تولید می‌کند که ۲۰ برابر بیشتر از تولید ایران از همان میدان است.

ایران همچنین، با عمان میدان نفتی مشترک «هنگام» را دارد که هر دو کشور روزانه ۱۰ هزار بشکه نفت از آن تولید دارند.

بزرگ‌ترین میدان گازی ایران، پارس جنوبی است که با قطر مشترک است. قطر استخراج گاز را ده سال زودتر از ایران آغاز کرده و دو برابر گاز بیشتری تولید کرده درحالی‌که بخش ایرانی میدان گازی پارس جنوبی در سال گذشته وارد نیمه دوم عمر خود شده است و هر سال ۱۰ میلیارد مترمکعب، از تولید بخش ایرانی آن کاسته می‌شود. قطر در دو سال گذشته قراردادهایی به ارزش ۲۹ میلیارد دلار با شرکت‌های بین‌المللی برای افزایش تولید به میزان ۴۰ درصد تا سال ۲۰۲۷ و ۶۰ درصد تا سال ۲۰۳۰ امضا کرده است. در حال حاضر هر دو کشور ایران و قطر سالانه به‌صورت مساوی، حدود ۱۸۰ میلیارد مترمکعب گاز از پارس جنوبی تولید می‌کنند. ایران برای حفظ تولید از این میدان عظیم گازی نیاز به نصب سکوهای ۲۰ هزارتنی (۱۵ برابر سکوهای کنونی) و کمپرسورهای عظیم دارد؛ فناوری‌ای که تنها در انحصار شرکت‌های غربی است.

به‌رغم تلاش‌های خوبی که به‌ویژه در چند سال اخیر در افزایش تولید از میادین نفت و گاز کشور صورت گرفته است، اما بررسی‌ها حکایت از فاصله

۲۰۱۳، روزانه ۹۰ هزار بشکه تولید نفت از این میادین داشت و قرار بود با کمک شرکت‌های چینی، تولید پنج میدان یادآوران، آزادگان شمالی و جنوبی و همچنین یاران شمالی و جنوبی تا سال ۱۴۰۰، به ۱/۲ میلیون بشکه در روز برسد. شرکت‌های چینی با تأخیر، تنها بخش کوچکی از تعهدات خود را اجرایی کردند و درنهایت، «ظرفیت» تولید نفت ایران (نه تولید واقعی) از میادین مشترک غرب کارون با عراق، به ۳۵۰ هزار بشکه در روز رسیده است. این در حالی است که عراق از سال ۲۰۱۳ تاکنون با توسعه این میادین روزانه حدود ۱/۴ میلیون بشکه به تولید نفت خود افزوده است.

ایران برای توسعه پنج میدان مشترک نفتی یادشده نیاز به ۱۱ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری دارد که معادل تنها دو ماه درآمد نفتی کشور در دوران پیش از تحریم‌هاست؛ البته ساختار این میادین بسیار پیچیده و نوع نفت آن‌ها عمدتاً سنگین است و با فناوری کنونی شرکت‌های ایرانی، تنها ۵ تا ۱۰ درصد از ذخایر ۶۴ میلیاردبشکه‌ای این میادین قابل استخراج است. به عبارتی، به نظر می‌رسد حضور شرکت‌های پیشرفته بین‌المللی در توسعه این میادین اجتناب‌ناپذیر است.

ایران دو میدان نفتی مشترک با امارات متحده عربی به نام‌های «سلمان و نصرت» دارد. هر دو کشور روزانه به‌طور مساوی، ۵۰ هزار بشکه نفت از میدان سلمان استخراج می‌کنند. بااین‌حال، ایران با چالش‌هایی به دلیل عدم نصب تأسیسات جمع‌آوری گاز مواجه است که منجر به سوزاندن روزانه ۱۱ میلیون مترمکعب گاز همراه نفت در همان مرحله استخراج و اتلاف آن

- استفاده از ظرفیت و توان فنی و مالی داخلی برای توسعه میدان مشترک: در راستای افزایش بهره‌برداری ایران از میدان مشترک راهکارهای متفاوتی وجود دارد. گام نخست، استفاده از سبد قراردادی برای افزایش میزان جذابیت قراردادهاست. با تقسیم‌بندی میدان از نظر میزان پیچیدگی و ریسک می‌توان میدان با پیچیدگی و ریسک پایین را با استفاده از توان داخلی و تأمین مالی از طریق صندوق سهام پروژه و توسط کنسرسیوم پیمان‌کاران داخلی توسعه داد. در خصوص میدان با پیچیدگی و ریسک بالا نیز می‌توان با افزایش میزان جذابیت قرارداد (مانند قرارداد مشارکت در تولید) زمینه جذب شرکت‌های بین‌المللی را فراهم کرد.

- اتخاذ دیپلماسی فعال انرژی برای یکپارچه‌سازی توسعه میدان مشترک: طبق تحقیقات، اگر هر دو طرف به‌طور جداگانه بکوشند تا حداکثر برداشت از میدان را داشته باشند و به عبارتی، در برداشت بیشتر از میدان با یکدیگر رقابت کنند، نه تنها سبب افت فشار و تولید نفت مخزن خواهد شد، بلکه سبب افزایش هزینه‌های بهره‌برداری از میدان نیز می‌شود. در نتیجه، در میان مدت یا بلندمدت سود ذی‌نفعان را کاهش می‌دهد، اما در صورتی که کشورهای ذی‌نفع با همکاری یکدیگر از میدان مشترک برداشت کنند، می‌توانند مدت زمان طولانی‌تری از منافع میدان بهره‌مند شوند (امامی میبدی و همکاران، ۱۳۹۸). به‌منظور یکپارچه‌سازی مدیریت توسعه میدان مشترک ابتدا لازم است دیپلماسی انرژی فعالانه‌ای برای برطرف کردن موانع سیاسی و اقتصادی توسعه

داشتن کشور از میزان تولید همسایگان دارد. عدم دسترسی به فناوری و مشکلات ناشی از عدم دسترسی به منابع مالی کافی ازجمله چالش‌هایی است که چنانچه برای برطرف کردن آن‌ها تمهید جدی اندیشیده نشود، عدم‌النفع توسعه میدان مشترک را به یکی از چالش‌های مهم امنیت انرژی کشور تبدیل خواهد کرد.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد راهکارها

میدان مشترک هیدروکربوری ایران حجم زیادی از ذخایر قابل استحصال نفت و گاز را در خود جای داده‌اند. با توجه به تلاش کشورهای همسایه برای برداشت هرچه بیشتر از این ذخایر، ضروری است اهداف و برنامه‌های وزارت نفت برای توسعه میدان مشترک نفت و گاز با شتاب و جدیت بیشتری به مرحله اجرا درآید. مسائل مربوط به میدان مشترک نفت و گاز نیز باید در اولویت سیاست خارجی کشور قرار گیرد تا در سایه تعاملات اقتصادی، سیاسی و بین‌المللی با کشورهای منطقه، میزان جذب سرمایه خارجی برای توسعه میدان مشترک و استفاده از فناوری‌های پیشرفته افزایش یابد. استفاده از الگوهای مناسب و نوین برای جذب سرمایه خارجی، تدوین سبد قراردادی برای افزایش جذابیت قراردادها، توسعه دیپلماسی اقتصادی-سیاسی با همسایگان، بهره‌گیری از فناوری‌های نوین برای افزایش تولید و تخصیص بودجه انگیزشی به شرکت ملی نفت ایران ازجمله راهکارهای افزایش بهره‌برداری ایران از میدان مشترک هستند. در این راستا، راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود.

فرصت‌ها و آینده پیش رو). ایران، تهران: تدبیر اقتصاد.

- شانا (شبکه اطلاع‌رسانی نفت و انرژی، ۱۴۰۲،

<https://www.shana.ir/news/477646/%D8%A7%D9%81%D8%B2%D8%A7%DB%8C%D8%B4-%DB%B2%DB%B5-%D8%AF%D8%B1%D8%B5%D8%AF%DB%8C-%D8%AA%D9%88%D9%84%DB%8C%D8%AF-%D8%A7%D8%B2-%D9%85%DB%8C%D8%AF%D8%A7%D9%86-%D9%86%D9%81%D8%AA%DB%8C-%D8%A2%D8%B2%D8%A7%D8%AF%DA%AF%D8%A7%D9%86-%D8%AC%D9%86%D9%88%D8%A8%DB%8C>

میادین مشترک با کشورهای همسایه اتخاذ شود. در شرایط حاضر عراق بهترین گزینه برای مذاکره به منظور انعقاد قرارداد و توافق‌نامه توسعه میادین مشترک است. بیشترین تعداد میدان نفتی مشترک (۱۴ میدان) با عراق، رابطه مساعد دولت ایران با دولت عراق، روند روبه‌رشد عراق در بهره‌برداری از میادین مشترک، تمایل سرمایه‌گذاران به سرمایه‌گذاری در حوزه انرژی عراق و کم بودن میزان ریسک و هزینه‌های توسعه با توجه به قرارگیری میادین مشترک با عراق در خشکی از نکات قابل توجه در این خصوص است. تشکیل شرکت مشترک پروژه بین بخش خصوصی یا دولتی ایران و عراق بهترین راهکار خواهد بود.

منابع

- امامی میبدی، علی؛ کاشانی، جواد؛ عبدلی، قهرمان؛ تکلیف، عاطفه؛ و فتوحی مظفریان، پریسا (۱۳۹۸). بررسی امکان همکاری با همسایگان جهت یکپارچه‌سازی میدان‌های مشترک نفتی با نگاهی به کشور عراق. *مطالعات اقتصاد/انرژی*، ۱۵ (۶۰)، ۲۴-۵۰.

- بصیری، محمدعلی؛ بانژاد، رضا؛ و رشید، معصومه (۱۳۹۴). فرصت‌ها و چالش‌های استفاده از منابع مشترک نفت و گاز در روابط ایران و کشورهای خلیج فارس. *مطالعات فرهنگی و سیاسی خلیج فارس*، ۲ (۳)، ۷۹-۵۷.

- خداپرست، یونس؛ و صیادی، محمد (۱۳۹۶). میادین مشترک نفت و گاز کشور (چالش‌ها،

